Przesyłka opłacona ryczałtem

№ 20 Серада, 14-га Ліпня 1926 г. м. Вільня Год I

БЕЛАРУСКАЕ СЛОВА

Выходзіць раз у тыдзень Цана нумару 20 грош.

Нацыянальнае адраджэньне.—Тэрыторыяльная і культурна-нацыянальная аутаномія.—Зямля сялянам на па... дэмократызм.—Барацьба з комунізмам.—Нацыянальная царква.—Краевая ...а.—Далучэньне Усходняй Беларусі да Заходняй.

Пад... Заграніцу ўдвая даражэй.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Wilno, ul. Niemiecka 1 Hotel „Sokołowski" pokój Nr 23. Рэдакцыя адчынена ад 12 — 2 гадз. штодня апрача сьвятаў.

Цана абвестак: перад тэкстам — 20 гр.
,, сярод тэксту — 25 гр.
,, на апош. стар. — 10 гр.
За радок нонпарэля.

ЗЬЕЗД ЗАХОДНЯЙ БЕЛАРУСІ.

Склад Зьезду.—Выбары Прэзыдыума.—Прывітаньня.—Дыскусія—Рэзалюцыі.—Выбары Нацыянальнай Рады.—Спэктакль.

У нядзелю 27 і ў панядзелак 28 чэрвеня у Вільні, у памешканьні тэатра „Palace" адбыўся Зьезд Заходняй Беларусі, скліканы па ініцыятыве Часовай Беларускай Рады.

Прысутных на зьездзе было каля 200 чалавек; у тым ліку—105 дэлегатаў з правам голаса, а рэшта — госьці з дарадчым голасам.

На месцох для прэсы — карэспандэнты віленскіх і варшаўскіх газэт: „Kurjera Wileńskiego", „Беларускага Слова", „Now. Kur. Polsk.", „Słowa", „Маланкі", „Dzien. Wilenski", „Віленскага Утра", „Kurjer. Warszawsk.", „За Свабоду" і г. д.

На зьезд зьявіліся дэлегаты ад Віленскага, Наваградзкага, Палескага і Беластоцкага ваяводзтваў.

Есьць дэлегаты ад гэткіх паветаў:

1, *Наваградзкі пав.*: м. Навагрудак — 2 дэл.: Дзятлаўская гм. в. Вензавец — 1 і в. Мураванка —1.

2. *Слонімскі пав,*: Казлавецкая гміна —3 Дзеравенская гм. — 2, Дзярэчынская гм. — 1, в. Курыловічы — 1, в. Селявічы 2

3. *Нясьвіскі пав.* м. Несьвіж — 2; Клецкая гм. — в. Бабаявічы — 2; Ланьская гм. Лань — 1, в. Быхаўшчына — 1; Сіняўская гм. — 2, в. Дунайчыцы — 1, в. Масьцілавічы —1, в. Клапатычы — 2, в. Вабалатнікі — 1, Карацк — 1, м. Клецак — 1, м. Сноў — 1; Грыпэвіцкая гміна в. Вароніна — 1 і в. М. Мэрвіны —1.

4. *Баранавіцкі пав.*: Ляхавіцкая гм. — 1. в. Падлесьо —1, Воўна — 1.

5. *Валожынскі пав.*: в. Казарэзы — 1 в. Гародзькі — 2 в. Запрудзе — 2, в. Ганькавічы — 1.

6. *Стаўпецкі пав.*: Ракаўская гм. — 1. в. Дуброва — 1.

7. *Лідзкі пав.*: в. Острына — 1.

8. *Косаўскі. пав.* — 1.

9. *Лунінецкі пав.*: Заастравецкая гм. — 2

10. *Горадзенскі пав.*: Скідэльская гм. в. Рэўкі — 1. Азерніцкая гм. — 1, Жытомлінская гм. в. Саволеўка —1, Дубноўская гм. — 1, Верцялішская гм.—1, м. Горадня—2,

11 *Ваўкавыскі пав.*: в. Лаўрыновічы — 1. в. Парозава — 1.

12. *Віленска-Троцкі пав.*: Разам з м. Вільняй 16 дэлегатаў.

13. *Маладэчанскі пав.*: Лебедзеўская гм. — 2; Краснасельская гм. — м. Уша — 1, в. В. Уша — 1. в. Карсаковічы — 1, м. Маладэчна — 1.

14. *Пастаўскі пав*: в. Кузьмічы — 2.

15. *Вілейскі пав.*: Радашкаўская гм. в. Путнікі — 1, Гарадокская гм. в. Такарэўшчына — 1, м. Курэнэц — 1.

16. *Ашмянскі пав*: Залеская гм. в. Аленец — 1.

17. *Сьвянцянскі пав.*: в. Грыгорyўшчына—1 м. Сьвянцяны — 3.

18. *Браслаўскі пав.*: Пагостская гм. в. Казакі — 1, Друйская гм. — 1.

19. *Сакольскі пав.* М. Кузьніца—1.

20. *Бельскі пав.* м. Пасынкі — 1.

Як бачым з гэтага сьпіска на зьездзе былі прадстаўлены амаль усе паветы Заходняй Беларусі.

Апрача гэтага на зьездзе былі прадстаўнікі трох беларускіх Гімназіяў: ад Наваградзкай—дырэктар Скрэбец, Шумскі, Даніловіч і Чатырка; Клецкай—Кішкель, Энгель і Галкоўская і Віленскай—Заморын і Сіняўскі, а таксама і прадстаўнікі Гурткоў Т-ва „Прасьвета": ад Гуртка ў в. Дунайчыцы—Корбут. в. М. Слабада—Ярош, в. Туча—Янучок, в. Краснае—Балаш, в. Казлоўшчына—А. Тарасюк і в. Клапатычы—С. Мелішкевіч.

На зьездзе былі прадстаўлены амаль ўсе кірункі беларускай палітычнай думкі. Сярод значна пераважаючай большасьці прыхільнікаў ідэалёгіі і праграмы Час. Белар. Рады на зьезд трапілі і сябры „хадэкаў" (п. Яцына) і сябры „Сялянскага Саюзу" (Ч—ка і Хв. Ш—т), а на другі дзень зьезду на салі была заўважана і характэрная фігура беларускага „эсэра" Мамонькі.

Між іншым арганізатарамі зьезду былі зусім сьвядома дапушчаны падасланыя скрытыя „грамадаўцы", каб даць ім адкрыты бой у прысутнасьці ўсяго зьезду. Нават, згодна іх асабістай аб гэтым просьбе, у лёжы для гасьцей Старшынёю зьезду былі дапушчаны: сам сэкрэтар „Работніцка-Сялянскай Грамады"—М. Бурсэвіч і фактычны рэдактар „Маланкі"—Я. Маразэвіч. Трэба аддаць справядлівасьць, што гэтыя адкрытыя „грамадаўцы" захоўваліся зусім прызваіта, у той час, як скрытыя „грамадаўцы" рабілі ўсялякія спробы, каб сарваць зьезд.

Першы дзень.

Пунктуальна а 12 гадз. пачынаецца паседжаньне. Адчыніў зьезд вядомы беларускі драматург Францішак Аляхновіч, які ў кароткіх словах прывітаў дэлегатаў і запрапанаваў выбраць Прэзыдыўм Зьезду.

Старшынёю Зьезду аднагалосна выбіраецца старшыня Час. Беларускай Рады А. Паўлюкевіч, сябрамі Прэзыдыума: сьвятчэньнік А. Сокал-Кутылоўскі, Тодар Вернікоўскі, Фр. Аляхновіч, дырэктар Наваградзкай Гімназіі Скрэбец, Б. Друцкі-Падбярэскі, Ярош, Кернажыцкі і Берняк.

Пасьля выбараў Прэзыдыума Старшыня чытае прысланыя на імя зьезду прывітальныя тэлеграмы: рэдактара Віленскага Унівэрсытэта праф. Зьдзехоўскага, пасла Лашкевіча, кс. Талочкі, адваката Ледніцкага, каапэратара Гандэльсмана, Ю. Асмалоўскага.

З асобнымі прывітаньнямі выступілі: Старшыня Час. Беларускай Рады — А. Паўлюкевіч. Рэдактар газэты „Беларускае Слова", — Тодар Вернікоўскі і прадстаўнік польскага грамадзянства — адвакат Міцкевіч, які ў сваёй сэрдэчнай прамове выказаў думку, што польска-беларускае паразуменьне будзе мець вялікае значэньнэ.

На прапазыцыі Прэзыдыума Зьезд пастанаўляе выслаць прывітальныя тэлеграмы п. Прэзыдэнту Польскае Рэспублікі, Прэзэсу Рады Міністраў Бартэлю, Маршалку Пілсудскаму і Віленскаму Ваяводзе Рачкевічу гэткага зьместу:

1. П. Прэзыдэнту Рэспублікі.

Зьезд прадстаўнікоў Заходняе Беларусі ў Вільні ў дзень адчыненьня 27-га чэрвеня пасылае прывітаньне і выражае надзею, што пад уладай п. Прэзыдэнта, як прадстаўніка шчыра польскай дэмакратыі, запануе ў Польшчы ідэя праўдзівай дэмакратыі.

2. Прэзэсу Рады Міністраў Бартэлю.

Зьезд прадстаўнікоў Заходняй Беларусі ад 27 чэрвеня вітае ў Вашай Асобе Урад шчырай польскай дэмакратыі і выказвае надзею, што абецанае маральнае аздараўленьне адносінаў у Польшчы будзе праведзена шчыра і рашуча і на крэсах.

3. Маршалку Пілсудскаму.

Зьезд прадстаўнікоў Заходняе Беларусі ў Вільні ад 27 чэрвеня вітае Цябе Маршалак, Слаўны Сын нашае зямлі, як Абнавіцеля жыцьця ў Польшчы, які дае і Беларускаму Народу гваранцыю зьдзейсьненьня Яго нацыянальных ідэалаў.

4. Ваяводзе Рачкевічу.

Зьезд прадстаўнікоў Заходняе Беларусі ад 27 чэрвеня вітае Вас, як адзінага прадстаўніка вышэйшых Крэсавых Уладаў, які прыхільна і сэрдэчна трактуе справы крэсаў і стараецца ісьці на сустрэчу жаданьням Беларускага Народа".

Пасьля прыняцьця дэпэшаў прадстаўніком Ураду адзін з дэлегатаў—Акінчыц запрапанаваў паслаць прывітаньне і запрашэньне на зьезд і беларускім паслам. Прапазыцыя гэтая, пасьля дыскусіі, была адкінута вялікай большасьцю галасоў. Аднак-жа апазыцыя, на гэты раз у асобе п. Даніловіча, у часе дыскусіі на па агульна-палітычнаму пытаньню, ізноў прабавала правясьці гэтую прапазыцыю. Старшыня Зьезду зазначыў, што хаця ён гэтай прапазыцыі не павінен нават ставіць на галасаваньне, бо яна ўжо раз зьездам была адкінута, аднак-жа, каб праканаць апазыцыю, што яна мае сьвядомую аўдыторыю, ён ставіць яе на паўторнае галасаваньне. Яшчэ вялікшай большасьцю галасоў прапазыцыя адкідаецца.

Пачынаюцца рэфэраты.

Першы рэфэрат па агульна-палітычнаму пытаньню адчытаў А. Паўлюкевіч. Накрэсьліўшы два палітычных напрамка: адзін зарыентацыяй на бальшавіцкі Усход і другі—на дэмакратычны Захад у лучнасьці з Польшчай, дакладчык напомніў аб вялікіх гістарычных грахах польскай дэмакратыі перад беларускім народам. які ў найцяжэйшыя мамэнты барацьбы з бальшавікамі за сваё Адраджэньне ня быў падтрыманы братнім польскім народам. Далей, востра крытыкуючы палітыку Беларускага Пасольскага Клюбу, дакладчык сьцьверджае факт банкроцтва тактыкі Клюба з прычыны няздольнасьці да рэальнай працы і поўнай ізаляцыі ад польскай дэмакратыі.

Падкрэсьліўшы немагчымасьць дзяржаўнай беларускай працы ў Савецкай Беларусі, дакладчык пераходзіць да ідэалёгіі Час. Беларускай Рады, якая імкнецца да зьдзейсьненьня нацыянальных беларускіх ідэалаў супольнымі высілкамі разам з польскай дэмакратыяй.

Работа Рады ў гэтым напрамку прывяла к поўнаму банкроцтву Белар. Пасольскага Клюбу і распаду яго на тры групы: „Сялянска-Работніцкую Грамаду", „Хадэкаў" і „Сялянскі Саюз", з якіх дзьве апошнія групы нарэшце прынялі некаторыя галоў-

ныя пастуляты Рады, а ласьне: адмовіліся ад арыентацыі на Савецкую Беларусь і станулі ў апазыцыю да комуністычнай акцыі на Беларусі. Нарэшце дакладчык выказаў глыбокае пракананьне, што майскі пераварот прынясе перамену дасюляшней палітыкі ў адносінах да нацыянальных меншасьцяў, але абецаныя рэформы павінны быць праведзены як найхутчэй

Пасьля рэфэрату, прынятага вокляскамі, наступіла дыскусія. Выступае блізкі па сваёй ідэалёгіі да „Грамады" гр. Акінчыц, які прапануе прыняць рэзалюцыю з дамаганьнем амністыі для ўсіх палітычных вязьняў. Значнай большасьцю галасоў зьезд прымае рэзалюцыю аб амністыі, але з папраўкай, што яна не павінна была тычыцца засуджаных за *выразна* комуністычную работу.

З другім рэфэратам — па рэлігійнаму пытаньню выступіў сьвяшчэньнік А. Сокал-Кутылоўскі, які падкрэсьліў цяжкае маральна-праўнае палажэньне праваслаўнага духавенства, катораму да гэтага часу не даюць польскага абыватэльства, ставячы яго гэтым ў поўную залежнасьць ня толькі ад старостаў, але нават ад камэндантаў паліцыі. Паказаўшы на факты няправаўнага адабраньня цэркваў і пераробкі іх на касьцёлы, дакладчык зазначыў, што калі нельга нічога сказаць проці адабраньня цэркваў, якія даўней былі касьцёламі, дык трэба рашучы пратэставаць і дамагацца звароту тых цэркваў, якія ніколі касьцёламі ня былі. У канцы рэфэрату дакладчык выказаў пракананьне, што цяпер, пасьля пераходу ўлады да новага шчыра-дэмакратычнага ўраду гэткія выпадкі больш ня ня будуць мець мейсца.

Трэці рэфэрат па школьнаму пытаньню зрабіў А. Якімовіч, які высунуў цэлы рад дамаганьняў у справе пачатковага і сярэдняга беларускага школьніцтва.

Нарэшце з чацьвёртым і апошнім у гэты дзень рэфэратам аб мастацтве і тэатры выступіў беларускі драматург Фр. Аляхновіч, які даў кароткі нарыс гісторыі беларускага мастацтва і тэатра і выказаў жаль, што ў той час, як польскія тэатры атрымліваюць вялікія субсыды, адзіны ў Заходняй Беларусі беларускі тэатр не атрымаў ані гроша

Пасьля падзелу на сэкцыі пасэджаньне першага дня закончылася.

Другі дзень.

28 чэрвеня паседжаньне пачалося а 12 гадз. дня. Старшыня зьезду чытае прывітальную тэлеграму Украінскай Народнай Партыі і прапануе ўшанаваць уставаньнем памяць нядаўна забітых рукою наймітаў Комінтэрна вядомых украінскіх нацыянальных дзеячоў С. Пятлюры і У. Оскілко.

Пасьля гэтага Б. Друцкі-Падбярэскі выступае з пятым і апошнім рэфэратам па зямельнаму пытаньню. Дакладчык, падкрэсьліўшы вялікае значэньне зямлі ў жыцьці паасобных людзей і народаў, дае кароткі гістарычны нарыс аграрнага пытаньня наагул і аграрнай рэформы ў розных краёх і народаў. Прамоўца агаварываецца, што не бярэ на сябе задачы разабраць зямельнае пытаньне як такое ў цэлым, бо дзеля гэтага трэба быць адначасна: гісторыкам, аграномам, юрыстам, эканамістам і г. д. Ен толькі хоча даць падставу для дыскусіі і абгаварыць тыя законы, якімі ў нас нормір юцца зямельныя адносіны. Законаў гэтых — шмат. Але з пункту гледжаньня і аб'ектыўна-юрыдычнага і нацыянальна-беларускага нельга прызнаць іх здавальваючымі. Юрыдычна — Законы гэтыя не зьвязаны ў адну цэлую сыстэму, маюць шмат супярэчнасьцяў і надта многа даюць мейсца асабістым распараджэньням урадоўцаў. З пункту-ж гледжаньня нацыянальна-беларускага законы гэтыя ня толькі не бароняць інтарэсаў Беларускага Народу, але імкнуцца да пакрыўджаньня Яго. Зазначыўшы аднак, што законы, якія ня ёсьць, павінны шанавацца. дакладчык прапануе арганізавацца дзеля таго, каб мець магчымасьць абараняць інтарэсы беларускага народа ў межах існуючых законаў, а ў далейшым дамагацца зьмены законаў шляхам уставадаўчым.

Зямельны рэфэрат выклікаў найбольш вострую дыскусію. Прамоўцы высказывалі абурэньне з прычны раздачы бальшавікамі ў Савецкай Беларусі жыдоўскім калёністам, пры адначасным высяленьні тысячаў беларускіх сялян у Сыбір. Пратэставалі і проці спробы новага асадніцтва ў Заходняй Беларусі.

Па дыскусіі быў зроблены перарыў, у часе якого працавалі камісіі: палітычная, зямельная, школьная і рэлігійная.

Пасьля перарыву былі адчытаны праэкты рэзалюцыяў, апрацаваных у камісіях.

Рэзалюцыя па агульна-палітычнаму пытаньню выклікала бурную дыскусію. Апазыцыя падала сваю рэзалюцыю чыста бальшавіцкага зьместу. Аднак значнай большасьцю 58 за проці 8 галасоў, Зьезд прыняў рэзалюцыю камісіі, адкінуўшы ўсе папраўкі апазыцыі.

Дэлегаты зьезду былі гэтак абураны правакацыйнымі выступленьнямі гэтай апазыцыі, што ў сьлед выходзячым „таварышам" крычэлі: „Далоў комуністы... у Саўдэпію!" Характэрна, што з 5 чалавек апазыцыі — 3, а ласьне Акінчыц, Астапчык і Ласёнак, як высьнілася пазьней, былі падасланы „Грамадою".

Пасьля гэтага апазыцыя, якая складалася з пяці асобаў: Акінчыца, Чатырко, Данілевіча, Астапчыка і Ласёнка, дэманстрацыйна пакінула салю зьезда.

З дробнымі папраўкамі Зьезд пры вокляскам прымае рэзалюцыі па пытаньням: рэлігійнаму, зямельнаму і школьнаму.

Тэксты прынятых зьездам рэзалюцый надрукованы ў гэтым нумары асобна.

Пасьля ўхваленьня рэзалюцыяў Зьезд прыступае да выбараў сталага пазапарлямэнтарнага беларускага прадстаўніцтва Заходняе Беларусі. З прычыны поўнага распаду Віленскага Беларускага Нацыянальнага Камітэту і ператварэньня яго ў Камітэт „Грамады", Зьезд пастанаўляе: новы орган беларускага прадстаўніцтва, які будзе выбраны на Зьездзе назваць *„Беларускай Нацыянальнай Радай" Заходняй Беларусі.*

Старшынёю „Беларускай Нацыянальнай Рады" аднагалосна выбіраецца А. Паўлюкевіч, пры гэтым усе дэлегаты ўстаўшы з мейсц доўгімі вокляскамі вітаюць старшыню новае Рады.

Сябраў Рады пастаноўлена выбіраць тайным галасаваньнем. Дэлегаты называюць кандыдатаў.

Кандыдаты Б. Друцкі-Падбярэскі і А. Кабычкін заявілі аб тым, што зьнімаюць свае кандыдатуры.

Камісія падлічае галасы і аб'яўляе рэзультаты выбараў.

У Раду, апрача Старшыні, выбрана 6 сябраў:

1. Сьвяшчэньнік А. Сокал Кутылоўскі, б. камандзір 1 Слуцкай Беларускай Брыгады;

2. Францішак Аляхновіч, вядомы беларускі драматург;

3. Тодар Вернікоўскі, беларускі дзеяч, рэдактар газэты „Беларускае Слова";

4. Сьцяпан Вітка, селянін-малады беларускі публіцыст;

А. Якімовіч, б. дырэктар Клецкай Беларускай Гімназіі і

6. Я. Ярош, селянін.

Прозьвішчы сябраў Рады паданы ў парадку атрыманых галасоў.

Апрача таго ў склад Рады ўваходзяць Старшыні ўсіх провінцыяльных Сэкрэтарыятаў Беларускай Нацыянальнай Рады.

Зьезд закончыўся каля 12 гадзіны ўначы.

Пасьля Зьезду ў тым-жа памешканьні адбыўся, арганізаваны спэцыяльна ў чэсьць дэлегатаў спэктакль. Адыграна была пьеса Фр. Аляхновіча „Птушка шчасьця" з удзелам самага аўтара. Як ігра артыстаў, так і самая пастаноўка — з балетам і сьветавымі эфэктамі зрабілі вельмі добрае ўражаньне на дэлегатаў.

І СЬМЕХ і ГРЭХ...

„...Паліцыянты асабіста выбіралі людзей, на якіх рахавалі, як на верных..."

„...Вязьлі і несьвядомых і малалетніх, рахуючы, што на мейсцы патрапяць іх абрабіць ці злотымі, ці гарэлкай, ці пагрозамі..."

„...Сіняўка прыслала аж 8 дэлегатаў..."

„...Нейкая Казлоўшчына дала 6 дэлегатаў..."

„...Былі малалетнія хлапцы па 14, 15 гадоў..."

„...Ні ад „Сялянскага Саюзу" ні ад ксяндзоўскай „хадэцыі", ні „Грамады" людзей не было..."

„...Сьвяцілі сваей адсутнасьцю нават тыя дэмакраты-пілсудчыкі, якія рэклямуюць Паўлюкевіча у сваіх газэтах дый прымаюць яго у сваіх кабінэтах..."

„...Амаль ня ўся саля дамагаецца каб прывітаньне была послана і беларускім дэпутатам..."

„...Прапазыцыя, (гэтая) правалілася большасьцю толькі 8 галасоў...

...„Паліцыянты, нат у форме, паміма шпікоў, зараз-жа запісывалі, хто і як галасаваў, дый пасьля ў перарыве распытываліся падрабязна: хто, дыскуль прыехаў і г. д., ды усё— сабе у кніжку..."

„Дакладчык (А. Паўлюкевіч. Рэд.) гавора што гэты зьезд мае даказаць усяму сьвету, што беларускае насяленьне Заходняй Беларусі любіць Польшчу..."

„...Нас лаюць беларускія паслы, але мы—у адказ на твораныя імі дывэрсыйныя банды..."

„...Даючы бой па найбольш баявым пытаньні, Паўлюкевіч змабілізаваў усе свае сілы і рэзэрвы. Былі пушчаны у ход пагрозы арыштам, пазбаўленьня грашоў на паварот дамоў і г.д."

„... Тайнасьці галасаваньня патрэбавала пісьменна група 10 сяброў зьезду..."

„...Усе дакладчыкі, пры усім сваім жаданьні падслужыцца уладзе..."

„...Кожнае слова апазыцыі пільна лавілася сялянамі ды сустракалася горачымі воплескамі..."

„...Дарэмна перапужаны старшыня, баючыся за сваю пэнсію, крычыць, абрывае, пазбаўляе слова, пагражае... Яго ня слухаюць,—бо хочуць чуць праўду..."

„...У камісіях вялася стра-

Адказ „В. Кrупісу".

Нядаўна выдатны парлямэнтарыст — пасол Дашынскі сказаў у Сойме, што „майскія выпадкі успалохалі цэлыя хмары вераб'ёў".

Зьезд Заходняй Беларусі гэтак-жа ўспалохаў беларускіх вераб'ёў, але адначасна разварушыў і асіныя гнёзды. Паглядзець толькі беларускую прэсу апошніх дзён — чаго чаго там няма! Розныя нашыя ворагі і паўворагі ўжываюць усе спосабы, прыводзяць „факты" —адзін аднаго зьніштажаючыя, каб аслабіць значэньне і павагу зьезду. У гэтым агульным здэнэрваваньні ад бязумоўна *салідкага* пасьпеху зьезду ня вытрымала свайго папярэдняга тону ў палеміцы нават „В. Кrупіса". У перадавым артыкуле, пасьвячоным нашаму зьезду „В. Кrупіса" падала крытыку, якая ня вытрымлівае экзамену лёгічнасьці і якая (што сьцьверджаем з прыкрасьцю!) ёсьць тэндэнцыйнай і *ня згоднай з фактамі.*

Прадусім аб фактах.

„В. Кrупіса" кажа: „прыхільнасьць да гэтага зьезду польскай прэсы кідае на яго цень"... Але „В. Кrупіса" ня кажа *якой* прэсы! Бо акурат *правай* прэсе зьезд гэтак не падабаўся, што яна абсолютна нічога аб ім не напісала, асабліва варшаўская. Што датычыцца дэмакратычнай прэсы, дык што-ж дзіўнага і дрэннага ў гэтым і дзе тут „цень".

Потым „гэтак-жа зрабіла частка прэсы беларускай і літоўскай". Гэтай часткаю беларускай прэсы зьяўляецца бальшавіцкая рэптылія „Белар. Справа", якая ў апошні час лае ўва ўсю самую „В. Кrупіcu", дык падаваць яе фальшывыя страшэнна брудныя інсынуацыі, як апінію „часткі" беларускай прэсы „В. Кrупісу" — не да твару. Што датычыцца прэсы літоўскай, дык ці-ж стануць літоўцы інакш да нас адносіцца за тое, што мы няраз заяўлялі, што іх прэтэнзыі на Вільню не маюць ніякіх лёгічных падставаў. Характэрна толькі тое што да гэтага часу яны на нас не зварачвалі ўвагі, а цяпер пачалі трохі клапаціцца...

Далей аўтар крытыкуе ўжо не самы зьезд (бо што ж дрэннага можна аб ім сказаць!), а галоўныя тэзы нашай ідэалёгіі і нашай практычнай дзейнасьці, выстаўляючы прынцып, што з боку гістарычнага „лёс нашага народу апіраць аб Польшчу нават тэарытычна немагчыма". Гэта тэорытычна, ну а практычна? Вядома што тэорыя з практыкай даволі часта ў жыцьц разыходзяцца. Аб гэтым пагаворым больш падрабязна ў другі раз, скажу толькі, што калі ня можна „лёс нашага народу апіраць на Польшчу", дык на 3 мільённую Літву з яе бульбянымі палямі і дробным шавінізмам апіраць лёс 12 міл. Беларусі яшчэ больш не лёгічна. Я ўжо не ўспамінаю пра тое, што зрабілі літвіны з „саюзным" урадам Бел. Нар. Рэсп. Ластоўскага!.. Цяпера аб практыцы. Ясна што беларусы будучы падзеленымі і слабымі павінны ў сваёй будаўнічай працы шукаць саюзьнікаў. Думаю, што „В. Кrупіса" — урэшце за гэтых саюзьнікаў бальшавікоў ня лічыць? Значыцца застаецца рэшта суседзяў: палякі або літоўцы, аб украінцах я не кажу, бо гэта нашыя прыяцелі заўсёдныя але яны гэткія-ж бедныя і слабыя як і мы. Вось тутака кожны разумны беларускі рэаліст-палітык і павінен застанавіцца і выбіраць... З аднаго боку 3 мільённая Літва з сваей куртатай тэрыторыяй, якую яна хоча пашырыць за рахунак беларускіх абшараў, — з адналітым літоўскім насяленьнем і з відавочнымі шовіністычнымі тэндэнцыямі, з другога боку Польшча. Праўда шовіністычная тэндэнцыі правых партыяў ў Польшчы яшчэ мацнейшыя, але за тое ёсьць тут і моцная польская дэмакратыя, Самае-ж галоўнае гэта тое, што маючы ў сваіх межах адну трэцюю насяленьня — меншасьцяў у той лічбе 2 з паловай мільёна беларусаў—Польшча *ня можа* не пайсьці на вялікія ўступкі гэтым меншасьцям а значыцца і нам. Польшча, як нацыянальна польская Дзяржава з уціскам меншасьцяў існаваць *ня можа.* А значыцца з пункту гледжаньня не розных толеранцыйных і дэмакратычных сантымэнтаў, а прадусім з пункту гледжаньня крэпасьці, а нават і самага існаваньня Дзяржавы, Польшча ня можа не пайсьці на рэформу на карысьць меньшасьцяў А прысутнасьць на чале ўлады дэмакратыі польскай дае гварантыю незабаўнага распачацьця гэтых рэформаў. І той, хто, як кажа „В. Кrупіса", „без канца абецае і нічога не спаўняе, якім ёсьць Язэп Пілсудскі, але гэты чалавек дзеля таго і выйшаў 12 траўня на вуліцу, што ён зразумеў, што ад невыпаўненьня абавязкаў

шэнная барацьба між кіраўнічай бандай наймітаў і *выдзелянай* зьездам актыўнай апазыцыяй, якую пасыўна падтрымлівала вялізарная большасьць зьезду, толькі стэрарызованыя малайцамі доктара...“

„...Пачаўся страшэнны шум у салі... крычалі, каб апазыцыя не пакідала астаўшыхся сымпатыкаў. Раздаваліся крыкі: „Ганьба Прэзыдыуму...“

„...Пад страшэнны шум Паўлюкевіч галасуе сваю рэзалюцыю, якая прымаецца большасьцю 22 галасоў проціў 15, пры рэшце „ўстрымаўшыхся...“

„...Каб дадаць яшчэ больш страху, у салю была дадзена яшчэ больш паліцыі...“

„...Абʼяўлялі рэзалюцыі ня тыя, што былі апрацованы ў камісіях, але сфальшаваныя; з іх тэксту спакойна сабе выкідаліся „нялоўкія“ мейсцы...“

„.. Рэзалюцыі камісіяў не абвешчаліся...“

„.. Гасьцям іншага толку не давалі нават дарадчага голасу...“

„...За спробу гаварыць некалькіх гасьцей Паўлюкевіч сказаў папросту выкінуць за каўнер, што і зрабіла паліцыя...“

„...Праз увесь час зьезду на сцэне, дзе сядзеў прэзыдыум, навокал асобы пана старшыні Паўлюкевіча стаялі 4 паліцыянта з ружжамі, якія ня толькі баранілі яго дарагую асобу, але і слухалі ўсіх яго прыказаў, як свайго начальства...“

„...У часе паседжаньня зьезду падʼехаў добры воз з гарэлкай...“

„...Паўлюкевіч выслаў Вярнікоўскага ратаваць гарэлку... які паказаў паліцыянту нейкую паперку, якая на стаўшым адразу „ва фрунт“ паліцыянта зрабіла магічны ўплыў...“

„...Старшыня атрымаў на зьезд 22 тысячы, а яму каштаваў зьезд толькі 14 тысячаў. Дык чыстага даходу з прадпрыемства 8.000...“

„...На зьездзе лаяліся — ды крычалі пакрыўджаныя разрахункамі дэлегаты...“

„...Шмат хто з дэлегатаў за кару не атрымаў належнай ім сумы на падарожу да дому.. “

І г.д. і г. д...

Што, чытачы падумаюць можа, што гэта брэд варʼята, ці, анэкдоты? Зусім не!.. Гэта „справаздача“ аб зьездзе, надрукованая ў бальшавіцкай рэптылії „Народнай Справе“ № 2. За гэтую справаздачу шчырая падзяка пані Рэптыліі!.. Бо думаю, што ўсе дэлегаты, колькі іх было на зьездзе, бакі падарвуць ад сьмеху, чытаючы гэтую „справаздачу“. Ну, а тыя з апазыцыі, якіх была на ўвесь зьезд (на 120 чалавек, як кажа сама „Народная Справа“) ажно 5 (пяць!) чалавек, якія ня страцілі апошняга сораму, ці не пачырванеюць за гэтую справаздачу, як ракі? Бедная, зварʼяваўшая „Справа“!. Яна і не разумее, якую яна гэтай „справаздачай“ робіць сабе крыўду, а нам карысьць і прыемнасьць!.. Бо-ж усе дэлегаты будуць чытаць „праўду“ комуністычных пісакаў і апрача добрага настрою пасьля гомэрычнага сьмеху, яны зробяць і свае вывады як аб комуністычнай рэптыліі, так і аб тэй групе, органам якой гэтая рэптылія ёсьць.

Бедная, бедная Грамада! Бедны, нешчасьлівы прафэсар Тарашкевіч! Як-жа ён ня ведае старай ісьціны, што „услужлівы дурань небясьпечней ворага“.

Рэзалюцыі Зьезду Заходняй Беларусі.

Па агульна-палітычнаму пытаньню.

Прымаючы пад увагу:

а) што, ня гледзячы на дэмакратычны лад Польскае Дзяржавы, беларусы трактаваліся папярэднімі ўладамі як грамадзяне другога гатунку;

б) што адміністрацыйнымі ўладамі ў адносінах да беларускага грамадзянства ужываўся зьдзек і нават нарушэньне законаў;

в) што папярэднія ўлады праводзілі рознымі скрытымі і адкрытымі спосабамі палёнізацыю беларускага насяленьня;

г) што маршалак Пілсудскі, які яшчэ ў адозве выданай у 1919 г. абвясьціў гістарычны лёзунг: „роўныя з роўнымі і вольныя з вольнымі“, праліваючы братнюю кроў у імя агульных дэмакратычных ідэалаў, бязумоўна меў на ўвазе інтарэсы Беларускага Народу;

д) што майскі пераварот адкрыў шырокія магчымасьці для паразуменьня і супольнай творчай працы дэмакратыяў польскай і беларускай.

Зьезд пастанавіў:

1. Дамагацца незабаўнага правядзеньня ў жыцьцё тых праўных нормаў Констытуцыі, якія хаця ў частцы гварантуюць правы Беларускага Народа ў межах Польшчы і пратэставаць проці зьмены выбарнай ардынацыі на шкоду Беларускага Народа.

2. Стоячы на грунце тэрыторыяльнай аўтаноміі ў межах Польшчы, зараз-жа прыступіць да выбараў у самаўрады на самых шырокіх дэмакратычных падставах, выбары распачаць не пазьней 1 лістапада г.г.

3. Прасіць п. Прэзыдэнта Рэспублікі аб амністыі для палітычных вязьняў, абвінавачаных у распаленьні нацыянальнай і рэлігійнай розьні і агульна-палітычных праступках, за выняткам засуджаных за вучасьце ў выразна комуністычнай акцыі.

4. Незабаўнага аздараўленьня адміністрацыйных адносінаў шляхам рэарганізацыі сучаснага адміністрацыйнага апарата, пры шырокім вучасьці ў ім прадстаўнікоў беларускай дэмакратыі.

5. Увядзеньня да ўжытку ўва ўсіх судовых, адміністрацыйных і іншых дзяржаўных установах „крэсаў“ нараўне з дзяржаўнай мовай — мовы беларускай.

6. Безадкладна скасаваць „даразныя“ суды і ўвясьці на „крэсах“ інстытут прысяжных засядацеляў.

7. Зараз-жа распусьціць істнуючыя Сойм і Сэнат.

8. Цьвёрда заявіць, што толькі незабаўнае правядзеньне неабходных рэформаў можа прывясьці да фактычнага аздараўленьня края.

Па зямельнаму пытаньню.

1. Стоячы на грунце ненарушнасьці правоў прыватнай зямельнай уласнасьці і прымаючы пад увагу, што асадніцтва крыўдзіць беларускае сялянства, — прызнаць неабходнай зьмену законадаўчым парадкам істнуючага закона аб зямельнай рэформе, з тым, каб закон гэты даваў магчымасьць атрымаць зямлю і беларускаму сялянству на тых-жа падставах, на якіх атрымоўваюць яе і асаднікі польскія.

2. Прызнаць найлепшай формай карыстаньня зямлёю — хутарскую гаспадарку, пры гэтым зрабіць усе крокі каб зямля была прырэзана, як малазямельным, гэтак і беззямельным сялянам.

3. Каб Зямельныя Банкі давалі сялянам самы шырокі крэдыт.

4. Каб бязумоўна ня было дапушчана новае асадніцтва.

5. Каб было забаронена пад пагрозай кары ўжываньне фізычнай сілы, як аплаты за зямлю.

6. Каб былі адбудованы зьнішчаныя гаспадаркі.

7. Каб грошы зложаныя ў расейскіх касах ашчаднасьці былі зьвернуты ўрадам.

8. Урад павінен адабраць зямлю ў тых асаднікаў, якія маюць дзяржаўную службу.

9. Пратэставаць проці выпадкаў несправядлівай парцэляцыі.

Па школьнаму пытаньню.

I.

а) Яшчэ ў пачатку 1926—27 школьнага году павінна быць адчынена на дзяржаўны кошт ня менш 420 беларускіх пачаткавых школаў, на якія ўжо зложаны дэкларацыі; апрача гэтага павінны быць рашуча сынены ўсе перашкоды для адчыненьня новых беларускіх школаў, дзе гэтага зажадае насяленьне;

б) Даць шырокую магчымасьць адчыняць беларускія прыватныя пачатковыя школы там, дзе будзе ня менш 8 вучняў і дзе мейсцовае насяленьне гэтага зажадае;

в) Усе тыя беларускія школы, якія былі ператвораны ў школы польскія і ўтраквістычныя, зараз-жа вярнуць у папярэдні стан, надаючы ім усе правы ўрадавых пачаткавых школаў, з утрыманьнем на дзяржаўны кошт;

г) Усім тым безработным беларускім вучыцялям, якія ня маюць яшчэ польскіх кваліфікацыяў, зараз-жа даць вучыцельскія пасады ў беларускіх школах;

д) Усім тым беларускім вучыцелям, якія маюць польскія кваліфікацыі і цяпер працуюць у польскіх школах, даць пасаду ў школах беларускіх, калі яны гэтага зажадаюць.

II.

Дзеля падгатоўкі вучыцельскага пэрсаналу патрэбнага для беларускіх пачаткавых школаў адчыніць на дзяржаўны кошт у кожным „крэсавым“ ваяводзтве ня менш як па аднэй Вучыцельскай Сэмінарыі.

III.

Дзеля падгатоўкі вучыцялёў з вышэйшымі кваліфікацыямі зараз-жа адчыніць на дзяржаўны кошт у Вільні Беларускі Пэдагагічны Інстытут.

IV.

а) Істнуючым ужо ў межах Польшчы 4-м Беларускім Прыватным Коэдукацыйным Гімназіям даць поўныя правы дзяржаўных гімназіяў і вызначыць ім субсыдыі ня менш як па 36.000 зл. у год на кожную;

б) зараз-жа выдаць усім гэтым Беларускім Гімназіям па 6.000 злот. на

і палючых патрэбаў насяленьня гіне Дзяржава. Сярод-жа гэтых палючых патрэбаў, справа меньшасьцяў ёсьць найбольш сурʼёзнай і яна сёньня стаіць на парадку дзённым, чаго чамусьці ня бачыць „В. Кгуніса“.

І вось з гэтай, як бачым зусім памылковай, прадпасылкі „В. Кгуніса“ робіць гэткі-ж памылковы вывад „памылковыя асновы палітыкі п. Паўлюкевіча, дык памылковая і безкарысная для нашага народу дзейнасьць яго“.

Асновы нашай палітыкі зусім рэальныя і правідловыя, а вось „В. Кгуніса“ дык занадта ўпадае ў доктрынерства, і адыходзячы ад практыкі жыцьця; падобнымі перадавіцамі лье воду на млын тых, хто як з боку нацыянальнага, так і хрысьціянскага ёсьць нашым супольным ворагам—комуністаў і іже з імі. Бо вывад аўтара перадавіцы аб тым, што „сярод комуністаў ёсьць нямала чэсных беларускіх барацьбітаў-рэвалюцыянэраў...“—проста рэжа слух. Ці паважаны аўтар пасьля 8 гадовага панаваньня шайкі разбойнікаў над Расеяй, Украінай і Беларусьсю сурʼёзна яшчэ верыць *у байку аб ідэйных чэсных* комуністах? Ці аўтару ня ведама, што гэтыя „чэсныя“ комуністы зьніштожыўшы капіталістычную буржуазію, абяскровіўшы і выдусіўшы інтэлігэнцыю і азлабіўшы сялянства, зрабіліся самі самым пахабным відам разжырэўшага і абнаглеўшага буржуя, лазячы па курортах і вядучага самы бязпутны трыб жыцьця! А сама ідэя комунізма, дзе яна?

Праўда ў Савецкай Беларусі ёсьць многа шчырых беларусаў, якія запісаліся ў комуністычную партыю і ўсе-жткі шчыра і ахвярна працуюць на карысьць Беларусі. Але-ж гэта толькі слабыя духам опортуністы, якія не вытрымалі тэррору і дзеля асабістай бясьпекі *перамалёваліся* на комуністаў. Гэта комуністы „па пашпарту“, а не па праконаньням. Тут-жа ў Польшчы, дзе гэтага страху прад комуністычным тэррорам няма, комуністамі зьяўляюцца альбо прадажныя карʼерысты альбо беларусы... з „іностраннымі“ прозьвішчамі. Як-жа дзіўна чуць, што орган беларускай хрысьціянскай думкі сярод тых, хто вядзе самую страшэнную барацьбу з Хрыстом, хто паскудзіць Яго сьвятое Імя, хто замучыў сотні тысячаў веруючых хрысьціян,—гэты орган знайшоў нейкіх „чэсных комуністаў“.

Што датычыцца заметкі „В. Кгунісу“ аб тым, што на Зьездзе Заходняй Беларусі ня было нікога са старэйшых беларускіх дзеячоў, ані выдатнейшых сьвядомых сялян, аніводнага белар. пасла“, лічу патрэбным паклікаць „В. Кгуніcu“ да чэснасьці і прыпамінаю, што на зьездзе былі як асобы з вядомым шматгадовым стажам літэрацкім, так і палітычным. Здаецца імёны белар. драматурга, сябра Рады Рэспублікі, камандзіра 1 Слуцкай Брыгады першага беларускага войска, старэйшых педагогаў 3-х белар. гімназіяў і інш. даюць права сказаць, што на зьездзе былі і выдатныя і старэйшыя беларускія дзеячы. Што-ж датычыцц паслоў, дык мы іх і не запрашалі; а зьезд выразна сказаў, што банкротаў бачыць ня хоча. Бо адных лічылі нулямі, за другімі нам не падарозе. Праўда не зьявіліся запрошаныя асабіста пп. Станкевіч і Рагуля... Але мне здаецца, што яны не зьявіліся акурат дзеля таго, што ведалі, што будуць мець перад сабою занадта сьвядомых сялян, але толькі ня ў той бок, як бы гэта ім хацелася. Доказам гэтага зьяўляецца падчас дыскусіі поўны праваль, як ідэолёгічны, так і фактычны падчас галасаваньня спэцыяльна падасланай (а намі сьвядома дапушчанай!) апазыцыі „Грамадаўцаў“. Бо ці-ж можа быць які сумліў у тым, што ані літвафільская арыентацыя кс. Станкевіча, ані керэншчына Рагулі не знайшлі бы прыхільнікаў на зьездзе.

Даць бой адкрыты на зьездзе перад сьвядомай аўдыторыяй рэч куды больш небясьпечная, чым налемізаваць у прэсе, дапускаючы розныя *вольнасьці*, а то і грубыя *няточнасьці* у паданых фактах.

А. Паўлюкевіч.

Грамадзяне! Чытайце і пашырайце сваю родную газэту.

кожную, якія грошы патрэбны для зьліквідаваньня дэфіцыту гэтага школьнага году.

V.

Усім скончыўшым да гэтага часу беларускія гімназіі прызнаць поўныя правы матурыстаў Дзяржаўных Гімназіяў.

VI.

Скасаваць загад быўшага Міністра Асьветы аб выкладаньні ў польскай мове агульных гісторыі і геаграфіі.

VII.

Утварыць пры Віленскім Дзяржаўным Унівэрсытэце Сьц. Баторыя кафэдру беларусазнаўства.

VIII.

Безадкладна адчыніць на Беларусі ў патрэбнай лічбе беларускія гаспадарчыя, тэхнічныя і рамесьленыя школы на дзяржаўны кошт.

IX.

Арганізаваць для беларускага школьніцтва спэцыяльную Беларускую Адміністрацыю.

X.

Даць поўную магчымасьць для свабоднага разьвіцьця беларускіх культурна-прасьветных і гаспадарчых установаў і вызначыць субсыдыі на беларускае выдавецтва г. зв. грашданкай (кірыліцай).

XI.

а) Усіх працаўнікоў-вучыцялёў беларускіх школаў зараз-жа залічыць на дзяржаўную амэрытуру з поўным залічэньнем усіх праслужаных гадоў, незалежна ад таго ў якіх школах і калі яны працавалі ці ў прыватных, ці ў урадовых.

б) тых-жа старых працаўнікоў-вучыцялёў, якія цяпер па якім-небудзь прычынам не працуюць, гэтаксама залічыць на дзяржаўную эмэрытуру на роўных правах з тымі, якія служаць.

XII.

Выдаваная вучыцялём эмэрытура павінна быць аднальковай як для эмэрытаў панствовых, гэтак і для б. „заборчых“, бяз ніякай розьніцы.

XIII.

Не павінна быць ніякай розьніцы паміж настаўнікамі і настаўніцамі, усе яны павінны мець працу ў беларускіх школах.

Па рэлігійнаму пытаньню.

1. Царква Праваслаўная і Каталіцкая ў Заходняй Беларусі павінны быць нацыянальнымі беларускімі цэрквамі.

Каб дасягнуць гэтай мэты патрэбна:

а) каб Вышэйшая Царкоўная Ўлада ў Заходняй Беларусі была *нацыянальнай беларускай*;

б) кансысторыя праваслаўнай царквы павінна быць бязумоўна беларускай, бо лік праваслаўных расейцаў — вельмі нязначны;

в) Духоўная Праваслаўная Сэмінарыя ў Вільні павінна быць нацыянальнай беларускай; усе навукі павінны выкладацца ў беларускай мове, апрача палёністыкі;

г) пры каталіцкай Сэмінарыі ў Вільні павінен быць адчынены беларускі аддзел, у каторым гэтаксама як і ў Праваслаўнай Сэмінарыі, усе навукі павінны выкладацца ў беларускай мове, апрача палёністыкі,

е) ніжэйшыя царкоўныя ўлады: сьвяшчэньнікі, дыяканы, дзякі і ўвесь царкоўны прычт у вёсках і мястэчках Заходняй Беларусі павінны быць беларускімі, дзеля таго што там выключна беларускае насяленьне;

2. Праваслаўная Царква павінна мець усе правы, згодна Канстытуцыі.

3. Праваслаўныя царквы ня могуць забірацца пад касьцёлы, калі яны раней ніколі ня былі касьцёламі, а ўсе непраўна забраныя да гэтага часу — павінны быць зьвернены праваслаўным.

4. Тыя праваслаўныя прыходы, якія былі скасаваны па распараджэньню польскай улады могуць мець свайго прыватнага сьвяшчэньніка, калі гэтага зажадаюць прыхаджане.

5. Павінна быць дана права свабоднага будаваньня новых цэркваў і касьцёлаў, калі гэтага зажадаюць прыхаджане і ёсьць дазвол Вышэйшай Царкоўнай Улады.

6. Павінна быць дана права адчыняць пры цэрквах нядзельныя школы для навучаньня рэлігіі дарослых.

7. Каб Школьныя Інспэктары і настаўнікі не рабілі ніякіх перашкодаў тэхнічнага характару пры выкладаньню у школах праваслаўнай рэлігіі, пад варункам адказнасьці гэтых інспэктароў і вучыцялёў перад уладамі.

8. Прызнаць усіх праваслаўных сьвяшчэньнікаў — тутэйшых ураджэнцаў—грамадзянамі Польшчы з правам свабоднага атрыманьня пашпартоў (dowodów osobistych).

9. Ураўняць праваслаўных сьвяшчэньнікаў з каталіцкімі ўва ўсіх правох.

10. Стварыць агульнае беларускае праваслаўнае брацтва, якое-б магло выступаць на абарону праваслаўя ў Польшчы, а таксама бараніць беларускае праваслаўнае духавенства.

ПАЛІТЫЧНЫ АГЛЯД.

Рашучае змаганьне нямецкіх рэспубліканцаў з манархістамі ў часе плебісцыту 20 чэрвеня закончылася перамогай апошніх. Манархісты атрымалі перамогу дзякуючы лоўкай тактыцы. Згодна з Вэймарскай Канстытуцыяй, усялякі плебісцыт лічыцца правамоцным толькі тады, калі ў ім прыймае ўчасьце ня менш за палову ўсіх асобаў, якія маюць права голаса. А такіх жыхароў Нямеччыне ёсьць 39 з пал. мільёнаў згодна са сьпіскамі, зробленымі ў 1919 г. з іх ліку каля поў мільёна памёрла, эмігравала і г. д. Гэткім чынам застаецца 39 мільёнаў. Дык дзеля таго, каб плебісцыт лічыўся правамоцным, трэба, каб у ім прыймала ўчасьце ня менш 19 з пал. міл. Але ніколі ня могуць галасаваць усе, меўшыя права голаса. На апошніх выбарах прэзыдэнта Гіндэнбурга галасавала ўсяго 30 міл. чалавек. З гэтага ліку за Гіндэнбурга было пададзена 14.000.000 галасоў; за Маркса — 13.740.000 галасоў сац. дэмакр., дэмакратаў і цэнтра і за комуніста Тэльмана — 1 789.000 галасоў. Калі нават цэнтр, сацыялісты і комуністы злучаюцца разам, дык больш за галасы, што маглі атрымаць пры выбарах прэзыдэнта, г. зн. 30 міл.—14,6=15,4— не атрымаюць. Адгэтуль просты рахунак быў для манархістаў устрымацца ад галасаваньня і гэткім чынам сарваць плебісцыт. Гэты рахунак быў зусім правільны. Староньнікі экспропрыяцыі ўсей маемасьці быўшых князёў атрымалі толькі 15 міл. галасоў. І плебісцыт лічыцца праваліўшымся. Але як-ні-як гэта так паважная цыфра, што ані манархісты, ані ўрад ня могуць з ёй ня лічыцца. Урад унёс у Рэйхстаг і апошні ўжо яго прыняў компромісны праэкт разьвязкі гэтага плебісцыту, паводле якога ўся маемасьць б. каралёў і князёў дзеліцца на дзьве катэгорыі: на асабістую і на гэткую, якой яны карысталіся па свайму становішчу, як некаторыя палацы, марскія параходы, дачы і г. д., пабудаваныя дзяржаўным коштам. Першая лічыцца не адбіраемай па грамадзкаму праву, а другая пераходзіць да дзяржавы. Але і пры гэткай разьвязцы пытаньня быўшыя князі і каралі атрымаюць маемасьць вартасьцю каля 8 мільярдаў залатых марак. Гэтым вялізным капіталам яны бязумоўна падзеляцца са сваімі староньнікамі і гэта паможа яшчэ больш узмацаваць ў Нямеччыне манархізм. А безпасрэдным рэзультатам гэтай перамогі манархістаў зьяўляецца тое што Нямеччына пазбылася палітычнага крызіса, які мог-бы мець тагда бурны характар.

Нельга не адзначыць і другі карысны для Нямеччыны факт. Ува Францыі ў склад новага кабінэта Брыяна ўвайшоў Кайо, аб якім мы ўжо ня раз пісалі. Яго лічаць за найбольш выгаднага фінансіста і ён адзначаецца нязвычайнай сілай характэра. Цяперашні кабінэт Брыяна-Кайо фактычна зьяўляецца кабінэтам Кайо, якому будуць падлежаць усе іншыя сябры кабінэта. Праўда, ніхто не прарочыць гэтаму кабінэту доўгавечнасьці, дзеля таго, што Кайо адразу распачаў рашучыя меры ўва ўсіх галінах фінансавага жыцьця. Ён не прызнае прынятага ўжо дагавора з Амэрыкай па пытаньню аб ваенных даўгох. Таксама не прызнае ранейшых варункаў урэгуляваньня гэтага пытаньня з Англіяй і сам думае хутка паехаць у Лёндан дзеля перагавораў. Гэткія рашучыя крокі могуць загастрыць адносіны з ангельска-саксонскім мірам. Але гэта здаецца мала яго палохае. Ён думае працівастaвіць ангельска-саксонскай гегэмоніі француска-нямецкі хаўрус у Эўропе і гэткім чынам асвабадзіць Францыю ад ангельска-амэрыканскай залежнасьці. Ягоныя сымпатыі да Нямеччыны ня толькі не аслабелі, але здаецца ўзмацаваліся яшчэ больш. Адразу пасьля таго як, ён заняў становішча міністра фінансаў, ён заявіў, што Нямеччына павінна быць прыкладам для Францыі. Калі гэта так адкрыта заяўляе першы француcкі дзяржаўны дзеяч, дык бязумоўна, што ня можа быць ніякіх перашкодаў на шляху самага цеснага збліжэньня Францыі з Нямеччынай. Гэты факт мае значэньне і для Польшчы, якая зьяўляецца хаўрусьніцай Францыі. Чым лепшыя робяцца адносіны між Францыяй і Нямеччынай, тым больш траціць сваё значэньне француска-польскі хаўрус. Наагул трэба адзначыць, што пасьля Лёкарно адносіны Францыі да Польшчы значна ахаладзелі. На апошняй конфэрэнцыі камісіі па пытаньню рэарганізацыі Рады Лігі француcкі прадстаўнік зусім не дамагаўся, каб Польшчы было дано заўсёднае месца ў Радзе Лігі Народаў побач з Нямеччынай. А цяпер пасьля выхаду з Лігі Бразыліі і з Рады Лігі—Гішпаніі заўсёднае месца ў Радзе для Нямеччыны зусім абясьпечана. А нямецкая палітыка ўсім ведама. Ідучы на ўсе ўступкі на Заходзе, яна хоча атрымаць свабоду дзеяньня на Усходзе. Поўнае паразуменьне з Францыяй будзе базай для нямецкіх агрэсыўных дзеяньняў на Усходзе.

Лёгічна сабе ваабразіць, якое значэньне для нас можа мець зьбліжэньне Францыі і Нямеччынай, калі ў працілежнасьці гэтаму адзначым тое, што польскія адносіны да немцаў з кожным днём робяцца ўсё горшымі. Гандлёвыя перагаворы не пасунуліся ані крыху. Пруcкі Сойм вынес пастанову, каб больш не прыймаць з Польшчы сязонных рабочых. А з гэтага вывад такі; што колькісот тысячаў польскіх рабочых будуць пазбаўлены магчымасьці атрымаць улетку работу ў Нямеччыне. Узмацаваньне-ж француска-нямецкай прыязьні можа толькі прынясьці шкоду Польшчы.

N.

Тутэйшая хроніка.

Агульны сход Т-ва „Прасьвета“. У аўторак 29 чэрвеня адбыўся агульны сход сябраў Т-ва „Прасьвета“. Дзеля нястачы месца справаздачу аб гэтым сходзе падамо у наступным нумары.

— **Справа пракурора Гурчына.** Гэтымі днямі ў Віленскім Акружным Судзе разглядалася нябывалая ў гісторыі суда справа. Судзілі быўшаго пракурора гэтаго-ж Суда В. Гурчына, які абвінавачываўся ў крадзежы і растраце зложаных у дэпазыце Суда грошаў. У працягу 4 гадоў Гурчын выбраў з дэпазыту 1.344 рублёў золатам і 5.666 даляраў. Справа цягнулася тры дні. Суд прызнаў Гурчына вінаватым і засудзіў яго на 5 гадоў турмы, не залічыўшы нават папярэдняга арышту. Апрача гэтага ад яго засуджана на карысьць скарбу каля 65.000 злотых стратаў.

Засуджаны адмовіўся ад падачы апэляцыі.

— **Паменшаньне безрабоцьця.** За чэрвень месяц лічба безработных у Вільні зьменшылася на 320 чалавек.

— **Новае распараджэньне.** Міністэрства Унутраных Справаў выдала распараджэньне, згодна якога ваяводы могуць даваць старостам, паліцыі і войтам права накладаць г. зв. даразныя кары да 10 зл. Гэткая кара можа накладацца толькі ў тым выпадку калі абвінавачаны злоўлены паліцэйскім на месцы праступленьня, а таксама і тады, калі абвінавачаны згаджаецца зараз-жа заплаціць кару. У гэткім выпадку, паліцэйскія будуць выдаваць квіткі з паказаньнем кары і за што яна наложана. Паліцэйскія будуць мець спэцыяльныя дакумэнты на права накладаць гэткія кары.

— **Школьныя справы.** Міністэрства Асьветы паведаміла Куратарыумы, што ў будучыне на пасады вучыцелёў польскіх пачатковых школаў павінны прымацца толькі тыя асобы, якія маюць патрэбныя кваліфікацыі. Прашэньня аб пасадах трэба падаваць не да Школьных Інспэктараў, а ў Куратарыумы тых Вокругаў, у якіх прасіцель хоча працаваць. Да прашэньняў трэба далучыць абавязкова арыгінальныя дакумэнты. Інфармацыі аб свабодных пасадах можна атрымаць у Куратарыумах Школьных.

Падзяка.

Беларуская Нацыянальная Рада прыносіць шчырую падзяку тым з дэлегатаў, якія выратавалі яе з прыкрага палажэньня і пазычылі ей грошы на аплату падарожы дэлегатам.

Падзяка гэтая адносіцца да п. п. З. А., Г. Ул., Я. Ш. і Т. В.

Прэзыдыум.

Адказны Рэдактар Т. Вернікоўскі. Друк А. Дворжэца Завальная 32. Выдавец Бел. Нацыянальная Рада